

6. Титаренко Т. Посттравматичне життєтворення : шляхи досягнення психологічного благополуччя. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 392 с.

7. Потапчук Є. Теоретичні й практичні основи збереження психічного здоров'я військових : монографія. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2016. 198 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-451-4-40>

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Денисенко Анжела

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри теорії та методики практичної психології
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна*

Джелілова Мер'єм

*магістрантка другого року навчання
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна*

Кожне суспільство має унікальну ціннісно-орієнтаційну структуру, в якій відображена самобутність даної культури. Оскільки набір цінностей, які засвоює індивід у процесі соціалізації йому «транслює» саме суспільство, дослідження системи ціннісних орієнтацій особистості є особливо актуальною проблемою в ситуації серйозних соціальних змін, коли відзначається деяка «розмитість» суспільної ціннісної структури, багато цінностей виявляються порушеними, зникають соціальні структури норм [4].

Проблема дослідження ціннісних орієнтацій особистості в умовах воєнного стану є досить актуальною у зв'язку з тим, що кардинальні зміни в період війни несуть за собою радикальні зміни в ціннісних орієнтаціях і вчинках багатьох людей.

Мета дослідження – проаналізувати наукову літературу щодо проблеми дослідження та вивчити формування ціннісних орієнтацій особистості в умовах воєнного стану.

Для дослідження ціннісної сфери були використані наступні методики: М. Рокіча «Ціннісні орієнтації», «Методика вивчення зовнішніх і внутрішніх цінностей особистості» (О. І. Мотков і Т. А. Огнева), методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» (С.С. Бубнова), тест сенсожиттєвих орієнтацій (СЖО) (Д.О. Леонт'єв).

У дослідженні приймало участь 30 респондентів у віці від 20–30 років.

Аналізуючи наукову літературу, можна сказати, що цінності й ціннісні орієнтації людини завжди були одним з найбільш важливих об'єктів дослідження філософії, етики, соціології та психології на всіх етапах їх становлення та розвитку як окремих галузей знання. Формування особистісної ціннісної структури індивіда виступає найважливішим чинником процесу соціалізації, за допомогою якого людина стає повноправним членом суспільства у всій повноті соціальних взаємин [3].

Система особистісних цінностей складається в процесі діяльнісного тлумачення індивідами змісту суспільних цінностей, об'єктивованих у творах матеріальної та духовної культури. Як правило, для особистісних цінностей характерна висока усвідомленість, вони відбиваються у свідомості у формі ціннісних орієнтацій і служать важливим фактором соціальної регуляції стосунків між людьми та поведінкою індивіда [4].

Ціннісні орієнтації – це головна вісь свідомості, яка забезпечує стійкість особистості, наслідування певного типу поведінки та діяльності, а також виявляє себе у спрямованості потреб та інтересів. «Розвинені ціннісні орієнтації – ознака зрілості особистості, показник міри її соціальності. Стійка і несуперечлива сукупність ціннісних орієнтацій обумовлює такі якості особистості, як цілісність, надійність, вірність певним принципам та ідеалам, здатність до вольових зусиль в ім'я цих ідеалів і цінностей, активність життєвої позиції; суперечливість ціннісних орієнтацій породжує непослідовність у поведінці; нерозвиненість ціннісних орієнтацій – ознака інфантилізму, панування зовнішніх стимулів у внутрішній структурі особистості» [1].

Для більшості теорій, які можна віднести до біологізаторського підходу психології, цінності не є науковими категоріями. Найбільш яскраво це формулюється в теорії К. Левіна, який свідомо виключає ціннісні судження з системи наукових психологічних понять [4].

Ряд сучасних дослідників вважають, що будь-який елемент тричленної структури особистості З. Фрейда може служити джерелом і місцем знаходження цінностей. Так, Г. Г. Ділігенській пише, що Супер-его

містить соціальні норми і цінності, а Его – індивідуальні цінності, що є результатом «окультурення» несвідомих стимулів [3].

У вітчизняній психології цінності визначаються через поняття відношення, відображення та установки. Вони зводяться до більш широкого поняття спрямованості особистості, яка містить в собі домінуючі ціннісні орієнтації та установки, які проявляються у будь-якій ситуації [1].

Більшість сучасних авторів визначають ціннісні орієнтації як установку особистості обумовлену суспільним характером існування людини. Серед них є цінності загальнолюдського значення (виробництво, суспільні відносини, праця, дисципліна, виховання, мораль тощо). Вони постають як умови життя людей, способи їх дії, які повинні бути передані, закріплені та засвоєні наступними поколіннями [2].

Результати дослідження засвідчують, що за методикою М. Рокіча серед термінальних цінностей наші респонденти вибирають: кохання, добрих і вірних друзів, здоров'я та матеріальне забезпечення; серед інструментальних: незалежність, сміливість та ефективність у справах.

За методикою вивчення зовнішніх і внутрішніх цінностей особистості, нами отримані наступні показники: матеріальне благополуччя, популярність, фізична привабливість, високе соціальне положення, розкішне життя. За методикою С.С. Бубнова: високе матеріальне забезпечення, високий соціальний статус та кохання. За методикою Д. О. Леонтьєва: відсутність у житті цілей на майбутнє, незадоволеність своїм життям.

Таким чином, ціннісні орієнтації – складний соціально-психологічний феномен, що характеризує спрямованість і зміст активності особистості, що є складовою частиною системи відносин особистості, що визначає загальний підхід людини до світу, до себе та надає сенс і напрямок особистісним позиціям, поведінці та вчинкам. Система ціннісних орієнтацій виражає внутрішню основу відносин особистості з дійсністю.

Література:

1. Андросюк В. Г. Ціннісні орієнтації особистості як критерій інформаційної компетенції слідчого національної поліції України : зб. наук. праць *Humanitarium*, 2018. Вип. 1. Т. 42. С. 7–16.

2. Бадер С. О. Класифікація цінностей та ціннісно-сміслових орієнтацій особистості. *Теорія і методика професійної освіти*, 2019. Вип. 14. Т. 1. С. 18–22.

3. Барчій М. С., Воронова О. Ю. Ціннісні орієнтації в структурі спрямованості особистості. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*, 2020. Вип. 1 (11). С. 252–255.

4. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-451-4-41>

ОСОБЛИВОСТІ МІЖСОБОВИХ ВІДНОСИН ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ, СХИЛЬНИХ ДО РИЗИКУ

Майор Олександра

*студентка 2-го року навчання освітньо-професійного рівня магістр,
спеціальність 053 Психологія,
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Юнацький вік є важливим етапом у формуванні особистості, саме тоді молода людина активно шукає своє місце в суспільстві, прагне незалежності та випробує власні межі. У цей період формується готовність до самовизначення у житті, яка складається з інтелектуальних, емоційних та поведінкових аспектів, і передбачає розуміння майбутніх можливостей та власного потенціалу, осмислення особистих життєвих цілей, бажання самовираження та особистого розвитку, здатність до ініціативних кроків у напрямку своїх мрій та відмова від пасивного спостереження без активної участі [1, с. 103].

Юнацький вік характеризується як етап, де відбувається формування світогляду, моральної свідомості та самосвідомості. В цей період здійснюється пошук свого життєвого шляху та за допомогою стійких цінностей, емоційної стабільності, самостійності та відповідальності формується зріла особистість. Тобто, особа може контролювати свої емоції, конструктивно виражати свої почуття, самостійно приймати рішення та брати відповідальність за свої дії.

Даний період пов'язаний із пошуком нових знайомств та побудовою міжособових зв'язків. На даному етапі особа вже розуміє як будувати конструктивний діалог, як давати та отримувати зворотній зв'язок. Також вже розвинені навички емпатії, особа здатна розуміти як свої емоції, думки та поведінку, так і емоції, думки та поведінку іншої особи. Юнацькому віку характерне вміння вирішувати конфлікти раціональним шляхом та досягати вже спільні цілі. Формування стосунків і взаємовідносин є важливим елементом соціальної інтеграції в юності, що сприяє розвитку кожного індивіда як повноцінної особистості зі своїми унікальними якостями. Міжособові відносини